

УДК 1(091)+165+124.2

DOI: 10.26565/2306-6687-2021-63-05

Глущенко Євгеній В'ячеславович

аспірант, асистент кафедри філософії факультету

Соціально-гуманітарних технологій

Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

E-mail: gluschenkovgeniy@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0262-5798

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СМISЛУ В ЛОГІЧНІЙ СЕМАТИЦІ Г. ФРЕҒЕ

В поданій статті розглядається трансляція проблематики формалізації та репрезентації поняття логічної семантики «смысл», яке концептуалізується видатним німецьким філософом та логіком кінця XIX – початку XX століття Готлоба Фреґе, що головним чином аналізується та розробляється в його творі під назвою «Про смысл та значення». Характеризуються ключові критичні теорії розуміння поняття «смысл» Фреґе в концептуальному аспекті, тобто, як парадигмального поняття, що не набуває однозначної фіксації в подальших розробках філософів та логіків аналітичної філософії, але передбачується як функціональне багатоаспектне поняття. Зокрема, приклади концептуалізації знаходимо в класичних творах таких аналітичних філософів, як: Л. Вітгенштайна, Б. Рассела, Р. Карнапа та А. Чьорча.

Аналізуються деякі з сучасних робіт за цією темою, а також класичні роботи, в яких на наш погляд найбільш максимально були відображені напрямки концептуалізації проблеми смыслу в роботах Фреґе. Ми доходимо висновку про існування чотирьох базових концептуалізацій, серед яких є дві групи: суто логічних та семіотичних. Цим діагностуємо необхідність поглиблення вивчення соціально-культурного контексту робіт з аналітичної філософії даної тематики. Фіксується можливість виходу аналітичних методів в міждисциплінарне поле дослідження проблеми смыслу.

Розглядається і демонструється на прикладах сам метод концептуалізації, що, з одного боку, необхідний для більш ґрунтовного дослідження розвитку ідей аналітичної філософії, а, з іншого, як джерело відокремлення не релевантних до класичної філософії ідей і поглядів. Досліджується близькість семантичного визначення концептуалізації та парадигмального методу, з чого робиться висновок, що концептуалізація виступає певним кліматом для утворення парадигми. Разом із тим, сам метод демонструється в двох його площинах: формалізації та репрезентації. Окремий розгляд цих частин робить очевидним взаємозв'язок поняття смыслу та процесу його поступового виокремлення в працях тих аналітичних філософів, які безпосередньо розглядали цю тему.

Ключові слова: концептуалізація, смысл, логічна семантика, аналітична філософія.

Gluschenko Evgeniy V.graduate student, assistant of the Department of
philosophyKharkiv State National Technical University «Kharkiv
Polytechnic Institute»

2, Kyrpichov Str., Kharkiv, 61002, Ukraine

E-mail: gluschenkovgeniy@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0262-5798

CONCEPTUALIZATION OF THE SENSE IN G. FREGE'S LOGICAL SEMANTICS

The given article provides some views on the development of the problems of formalization and representation of a notion of «sense», which is being conceptualized by an outstanding German philosopher Gottlob Frege, and what's mainly being analyzed and elaborated in his work *“On Sense and Reference”*. The key critical theories of understanding the notion of «sense» according to Frege are characterized in the conceptual aspect, that is, a paradigmatic concept that does not receive unambiguous fixation in further developments of logicians and philosophers in the analytic philosophy, but it is assumed as a functional multifaceted concept. In particular, we find examples of conceptualization in the classics of such analytical philosophers as L. Wittgenstein, B. Russell, R. Carnap, and A. Church.

Some of the modern works on this topic are analyzed, as well as some classical works in which, opinionate, the directions of the sense conceptualization in the Frege's works were mostly reflected. We come to the conclusion about the presence of four basic conceptualizations, among which there are two groups: the exclusively logical ones, and the semiotics. Hence, we diagnose the need to deep down the study of the socio-cultural context of works of the analytical philosophy due to the topic. The possibility of the entry of analytical methods into the interdisciplinary study of the problem of sense is fixed there.

Method of conceptualization itself is considered and demonstrated by examples, which, on the one hand, are necessary for more detailed study of the development of ideas of analytical philosophy, and, on the other hand, as a source of rejection of irrelevant to the classical philosophy ideas and views. The proximity of the conceptualized semantic refinement on the paradigm method is investigated, from which it is concluded that conceptualization acts as a certain climate for new areas: formalization and representation. A separate consideration of these parts makes obvious the relationship between concepts of meaning and process of its gradual separation in the works of those analytical philosophers who has been developing this topic.

Key words: conceptualization, sense, logical semantics, analytic philosophy

Глуценко Евгений Вячеславович

аспирант, ассистент кафедры философии факультета
Социально-гуманитарных технологий
Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»
61002, Харьков, ул. Кирпичева, 2
E-mail: gluschenkovgeniy@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0262-5798

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ СМЫСЛА В ЛОГИЧЕСКОЙ СЕМАНТИКЕ Г. ФРЕГЕ

В данной статье рассматривается трансляция проблематики формализации и репрезентации понятия «смысл», которое концептуализируется выдающимся немецким философом и логиком конца XIX – начала XX века Готлобом Фреге, и которое, главным образом, анализируется и разрабатывается в его произведении под названием «О смысле и значении». Характеризуются ключевые критические теории понимания понятия «смысл» по Фреге в концептуальном аспекте, то есть, как парадигмального понятия, которое не получает однозначной фиксации в дальнейших разработках логиков и философов аналитической философии, но предполагается как функциональное многостороннее понятие. В частности, примеры концептуализации находим в классических произведениях таких аналитических философов, как: Л. Витгенштейн, Б. Рассел, Р. Карнап и А. Чёрч.

Анализируются некоторые из современных работ по этой теме, а также классические работы, в которых на наш взгляд наиболее максимально были отображены направления концептуализации проблемы смысла в работах Фреге. Мы приходим к выводу о существовании четырёх базовых концептуализаций, среди которых имеются две группы: исключительно логические и семиотические. Этим диагностируем необходимость углубления исследования социально-культурного контекста работ по аналитической философии выбранной тематики. Фиксируется возможность выхода аналитических методов в междисциплинарное исследование проблемы смысла.

Рассматривается и демонстрируется на примерах сам метод концептуализации, который, с одной стороны, необходим для более обстоятельного исследования развития идей аналитической философии, а, с другой, як источник выбраковки нерелевантных классической философии идей и взглядов. Исследуется близость семантического уточнения концептуализации та парадигмального метода, из чего делается вывод о том, что концептуализация выступает определённым климатом к созданию парадигмы. Вместе с этим, сам метод демонстрируется в двух измерениях: формализации и репрезентации. Отдельное рассмотрение этих частей делает очевидной взаимосвязь понятий смысла и процесса его постепенного отделения в работах тех аналитических философов, которые разрабатывали данную тему.

Ключевые слова: концептуализация, смысл, логическая семантика, аналитическая философия.

Зростання попиту вивчення, дослідження і засвоєння досвіду становлення європейських держав, а отже, вивчення європейської філософії в Україні, зокрема, аналітичної філософії, потребує поглиблення, з одного боку, історичного досвіду, з іншого – розгляду концептуальних засад розвитку європейської філософії. Тому постає потреба в освітленні базових категорій, серед яких не останнє місце займає поняття смислу. Найбагатшим та найрізноманітнішим з них – це концепція смислу Г. Фреге. В програмній праці «*Über Sinn und Bedeutung*» («Про смисл та значення») [Фреге, 2018] Г. Фреге демонструє тільки розробки та

основні контури теми, яка пов'язана із концепцією смислу та значення (розширити). Проте вже в цій роботі ми бачимо появу низки питань, розгляд яких аналітично поглиблюється в працях інших філософів та логіків (наприклад, в ранніх творах Б. Рассела та Л. Вітгенштайна, а також в логіко-семантичних трудах Р. Карнапа, А. Чьорча та ін.). Розглянемо основні пункти теорії Фреге.

Метою поданої статті полягає у виявленні важливої дієвої структури в засадах аналітичної філософії та дослідженні її в логічній семантиці Г. Фреге, а саме, в його інтерпретації поняття *смислу*.

Актуальність теми даної роботи зумовлена, як недостатністю висвітлення в українській філософії фундаментальних для аналітичної філософії тем, а також із відсутністю цікавих історико-філософських інтерпретацій розвитку ідей в аналітичній філософії, зокрема, надбання філософів-фундаторів аналітичної традиції. Тим не менш, за останні п'ять років обсяг та потужність вивчення аналітичної філософії зростає, про що свідчать, наприклад, монографії, збірки та книги А. Синиці [Синиця, 2014; Синиця, 2017], укладання нового Великого українського словника, а також, публікації підручників, як, наприклад, щойно виданого в Києві підручника з аналітичної філософії І. Алексюка «Філософія мови».

Завданнями даної статті наступні: представити програму Фреге з реалізації втілення задуму створення логіки смислу, представити окремі думки з приводу аналізу трансляції ідей Фреге в творах деяких класиків аналітичної філософії, проаналізувати їх погляди на предмет наявності як спільної мети, так і різних поглядів, а також, виокремити складові методу концептуалізації та продемонструвати його в теорії *смислу*.

Ступінь розробки в поданому дослідженні демонструється низкою робіт: до початку XXI століття ця тема була розвинена як західними, так і вітчизняними науковцями. Достатньо згадати книги М. Поповича «Философские вопросы семантики» (1975); серед західних фахівців – М. Дамміта «Origins of Analytic Philosophy» (1993). Проте більшості праць тих років не була випробувана рефлексією і покликом часу. Серед останніх робіт відмітимо: роботу С. Ренсо [Ренсо, 2013], яка присвячена дослідженню дискусій щодо власних імен, яка була спровокована концепцією Фреге; А. Синиця [Синиця, 2017] в якій декілька розділів присвячені як огляду базової концепції *смислу*, так і його продовження в логіко-семантичній площині; , що вважаємо розгляд чинників подальшої трансляції поняття смислу крізь концептуальні обриси контекстного застосування його в формальному аналізі логічних структур. Працю К. Бейера щодо порівняльного аналізу концепції Фреге та Гуссерля в [Beyer, 2017]. Маємо відмітити, що це не новий підхід, але він не втрачає актуальності. Монографію С. А. Павлова [Павлов, 2019], в якій, зокрема, ідея побудови єдиної засади для семантики тільки з моновалентними логіками, базується частково на рецепції ідей *смислу* Фреге А. Чьорчем. Так, на відміну від одних з останніх досліджень з поданої тематики, які стосуються переважно тем раціональності та трансляції ідей психологічної актуалізації зазначеного поняття , а також, низки робіт, в яких з'являється спроба систематизувати формальне використання поняття смислу [Павлов, 2019].

Новизною даної роботи є вперше застосований незвичний аналіз трансляції концепції смислу Г. Фреге, що, на відміну від інших авторів, не вбачили органічності трансляції ідей між філософами-аналітиками. Були розглянуті, але не проаналізовані, деякі з нових публікацій та видань, що близькі за темою. Було більш детально розгорнуто аналіз методу концептуалізації і її проблем. Автор не вважає освітлення цієї теми вичерпним і достатнім. Подальше заглиблення в цю тему потребує, з одного боку, доопрацювання рефлексії щодо формально-логічної сторони цього питання, а також в більш ретельному і клопіткому зіставленні ідей другорядних представників аналітичної філософії.

В зазначеній на початку статті програмній роботі Фреге, німецький філософ розділяє типи логічних речень на ті, для яких важливе поняття *значення* та на ті, в яких не можливо вважати їх *смислом*. До перших треба віднести усі ті речення, про які можна сказати, що вони є істинними або, інакше, входять до множини сутностей *A*, або такі, про які можна сказати, що вони є хибними чи належать до множини сутностей протилежної до *A*. Окрім таких речень, існують ще речення, які тільки позначають щось: «*Ein Eigennamen... drückt aus seinen Sinn, bedeutet oder bezeichnet seine Bedeutung. Wir drücken mit einem Zeichen dessen Sinn aus und bezeichnen mit ihm dessen Bedeutung*» («*Власне ім'я... виражає свій смисл, стоїть або позначає власний референт. Ми виражаємо смисл ім'я та окреслюємо його референт*») [Фреге, 2018, с. 91]. Речення може репрезентувати себе за допомогою смислу. Це ілюструється низкою прикладів. Візьмемо два найяскравіші з таких: а) лінгвістичний та б) математичний.

Якщо ми беремо деякий об'єкт, скажімо, планету Венера та беремо два її історичні синоніми, а саме *Вечірня зірка* та *Ранкова зірка*, тоді, користуючись цими мовними еквівалентами в реченнях, ми будемо продовжувати казати про планету Венера. Фреге зазначає, що з речень, на кшталт, «*Ранкова зірка є Ранкова зірка*» або таким «*Вечірня зірка є Вечірньою зіркою*» ми не отримуємо ніякої інформації, тоді як речення «*Ранкова зірка є Вечірньою зіркою*» ми отримуємо нову інформацію. Компонент, що долучається, і є змістовним елементом.

В математичному прикладі з аксіоматики – це дві наступні формалізовані правила арифметики: $(x).(x=x)$ та $(x)(y).(x=y) \rightarrow (Fx \rightarrow Fy)$ [Фреге, 2008, с. 35]. Перша з формул не демонструє інформативності, окрім аналітичної, тоді як інша, яка має назву нерозрізнених тотожностей, має інформативний зміст. Наявність такого змісту пояснюється тим, що x або y в формулі мають додаткові властивості. І в математичних формулюваннях також присутній той компонент, еквівалентом якого є поняття *смыслу*.

Окрім *значення* та *смыслу* в реченнях Фреге виділяє також уявлення та денотат. Останні збігаються із значенням, що дає змогу Фреге складати онтологію через окрему реальність істинних та хибних сутностей, перетворюючи, таким чином, свою систему на платонівський варіант метафізики. Отже, *уява* залежить від поняття або групи понять, що можуть мати однакові або різні імена. Наприклад, *уява* референта імені «Пегас» може бути міфічною, але, разом із цим, може і не бути міфічною – в разі, якщо ім'я позначає конкретний існуючий об'єкт із таким ім'ям. Не менш важливу роль в поданій теорії німецького філософа є відіграють імена або позначення: імена символізують власний *смысл* (подібна концепція була у Ч. С. Пірса [Концептуалізація..., 1990, с. 5]).

Проблемне питання репрезентації об'єктів (або їх референції) стосується метафізичного підходу до визначення так званих *типів* та *токенів* – елементів, які або приймають, або відкидають можливість бути індексованими [Армстронг, 2011, с. 14]. Ця концепція пов'язується Фреге із чимось суто базовим, проте, що є характерним для його антипсихологічної позиції в логіці та математиці (навіть, може бути вираженим таким його кредо «*no appeal to intuition*»), він не приділяє достатньої уваги метафізичній стороні цього питання. Очевидно, що формулювання об'єктів не є складним, проте його репрезентація пов'язана із тими особливостями концепції Фреге, які відкидають синтетичний підхід, зосереджуючись на аналітичному розгляді.

Важливо, що поряд із розрізненням референції до об'єктів на ті, що мають реальні прототипи, та на ті, які не мають таких (тобто, так звані *псевдо-об'єкти*), встановлюється фундаментальність сенсу через заперечення ототожнення думок в психологічному аспекті: «*Um jedes Missverständnis auszuschließen und die Grenze zwischen Psychologie und Logik nicht verwischen zu lassen, weise ich der Logik die Aufgabe zu, die Gesetze des Wahrseins zu finden, nicht die des Fürwahrhaltens oder Denkens*» («*Аби уникнути будь-якого неправильного розуміння та протидіяти поєднанню психології та логіки, буду вважати завданнями логіки знаходження законів істинності, але не законів мислення*») [Фреге, 2018, с. 59]. Таким чином, Фреге розмірковує, що якби психологізм в логіці був би вірним, не було б можливості беззаперечно вважати ніби розум зміг би охоплювати зміст реальності.

Отже, треба звернути увагу на можливість зробити висновок про існування особливості кожного окремого об'єкта, а саме – таких видів сутностей, які, порівнюючи їх між собою, можна було б порівняти зі змістом або їх інформативною складовою. Треба звернути увагу і на наступне: постулювати можливість існування різних якостей елементів буття (чи сприйняття буття крізь призму розуміння і думок) – це один зі способів демонстрації наявності змісту або в самих елементах, або в способі їх аналізу. З чого виводимо можливість виокремлення змісту завдяки певним способам аналізу.

До цього треба додати, що теорія Фреге зберігає можливість одиночного іменування, або збереження індексації імен, і завдяки цьому в побудові його логічного обчислення для кожної індивідуальної константи треба вважати вірним наявність лише одного денотата. Керуючись цим же принципом, *смысл* та істинність, а також, *смысл* та значення мають відокремлюватися не тільки функціонально, але і через спосіб аналізу.

Таким чином, окрім суто логічного розгляду концепції Фреге, не можна не відзначити наявність необхідності виокремити також культурно-історичний аналіз, нехтування яким унеможлиблює бачення повноцінного розгляду будь-якої повної, змістовної картини реальності.

Ми виявили, що приклади, які репрезентували означені проблеми в творі німецького філософа, розподілялися на різні категорії, а також були тісно пов'язані із метафізичним боком логіко-семантичної теорії. Внаслідок чого категорія смислу була охарактеризована як багатоскладова частина об'єктів в теорії Фреге.

Здобутки Фреге в логіці та логічній семантиці мали наслідки в притиці та апології використання поняття смислу, переважно, з боку британських та американських аналітичних філософів [Павилёніс, 1983, с. 13]. Незважаючи на деяку критику щодо певних деталей застосування ним цієї категорії, ця теорія отримала визнання в низці дискусій, які ця тема спонукала, наприклад, в темах розвитку та використання неklasичних логік, в темі формалізації природної мови.

Питання та проблеми концептуалізації багатьох категорій науки, зокрема поняття смислу, можуть розглядатися під різними кутами, але ми вважаємо найбільш влучним – історично-порівняльний аналіз думок Фреге із думками його критиків за допомогою якого ми змогли б об'єктивно з'ясувати найбільш значні і цінні. Тим не менш, ми вважаємо, що подібний аналіз унеможлиблюється з низки причин, а саме: а) необхідності використання методів герменевтики; б) розширення контексту проблеми. Ми викреслюємо перший через його несприятливість традиціям аналітичної філософії; другий ми викреслюємо через ризик втратити логіко-семантичної складової поданої категорії [Фреге, 2018, с. 112]. Задля з'ясування методів, які б більш ефективно дозволили розглянути сам метод чи спосіб концептуалізації, треба зробити декілька зауважень з приводу його використання.

Будемо називати *концептуалізацією* складний та різнорідний процес чи процеси розробки і утворення парадигми. Іншими словами, з'ясування меж, обмежень, більш та менш важливих елементів парадигми – тобто, усього того, що можна порівняти із побудовою дієвої моделі парадигми.

В понятті об'єкта логіко-семантичної теорії вважається, що поняття *смислу* може змінюватися за різними параметрами, тобто мати релятивну і функціональну природу. Для будь-якого поняття можна вказати його семантичні характеристики, за допомогою яких релятивна та функціональна природа може бути роз'ясненою, але, лише тільки в лексикографічному значенні. Можливо розширити порівняльний аналіз за допомогою використання широкого кола методів семіотики, проте, на наш погляд, ми можемо обмежити визначення даного поняття та з'ясувати його природу в меншому обсязі. Це обмеження унеможлиблюється спробою використання парадигмального підходу, про що буде зазначено нижче.

Критичний підхід саме і буде розглядатися як здатний переконливо пояснити критерій парадигми нашого об'єкту дослідження. Впевненість у виконанні саме такого способу полягає в сутності соціального підходу цього питання, тобто, тієї обставини, що дискусії та недоліки переважно розкриваються *sui generis* у соціальній площині. І, саме тому очевидно є доречним розглянути принаймні чотири найбільш значущі критичні позиції відносно використання поняття *смисл* в роботах Фреге, і таким способом подати методологічний бік цього питання.

Отже, перше критичне зауваження з'явилося в статті Б. Рассела «*On Proposition*» («*О пропозиції*») [Рассел, 2009, с. 13-34], а далі в «*Philosophy of Mathematics*» («*Філософія математики*») та ін. [Рассел, 2021, с. 31-32]. Провідна ідея Рассела полягала в тому, що за допомогою редукції речень в якості дескрипцій – за методом Рассела – можна описати інакше майже будь-яку низку незрозумілих речень до певної кон'юнкції атомарних пропозицій. Якщо кожне речення може бути перекладене до дескрипцій, а таке дійсно можливо [Куайн, 2010, с. 25], тоді концепція *смислу* перестає відігравати ту роль, яка їй відводилася Фреге в аналізі, і відкриває шлях до розробки проблеми *значення*.

Чергова цікава концепція щодо можливості використання *смислу* належить Л. Вітгенштайну, деталі якої можна знайти як в щоденниках [Витгенштейн, 2018] філософа та в «*Tractatus Logico-Philosophicus*» («*Логіко-філософському трактаті*»). В його концепції *смисл* втрачає свої основні функції, оскільки «*Was das Bild darstellt, ist sein Sinn*» («*Те, що зображується, являє собою смисл*»), а також, «*Im Satz ist die Form seines Sinnes enthalten, aber nicht dessen Inhalt*» («*В реченні наявна форма його смислу, а не його зміст*») [Витгенштейн, 2017, 2.221, 3.13]. Інакше кажучи, тільки ті речення є осмисленими, які є або істинними, або хибними. Властивість речень мали логічну валідність є саме тим, що може належати сфері філософії і розумітися нею. З цього випливає, що будь-що з того, що не належить логіці, не підлягає філософській рефлексії. Таким

чином, поняття *смыслу* ототожнюється із самою формою речень або пропозицій як демонстрації їх формалізації.

Інша думка щодо концепції *смыслу* належить Р. Карнапу, який завдяки винаходу ним методу інтенціоналу та екстенціоналу – детально розглянутому в його праці «*Meaning and Necessity*» («*Значення та необхідність*»), – зміг формалізувати деякі з аспектів використання змісту речень в мові. Цей метод дозволяє однозначно розуміти та розподіляти інтенціонал предикатів, або диспозицій, а такої їхні екстенціонали. За допомогою дескриптивних методів стає можливим проект розробки інструменту формалізації речень семантично адекватних мові природничих наук. Отже, концептуалізація *смыслу* Фреге в проектів Карнапа постає певною методологією. Додамо також, що окрім цього використання терміну *смысл* замінюється *концептом*, визначення якого є синонімічним визначенню Фреге [Карнап, 1959, с. 55].

Наступний крок в реалізації розкриття поняття *смыслу* був запропонований логіком та філософом А. Чьорчем в його праці «*Introduction to Mathematical Logic*» («*Вступ до математичної логіки*»), в якій поняття *смыслу* ототожнюється із поняттям *концепту*. Останнє за Чьорчем означає певну сутність, що належить до групи інтенціональних контекстів або методу інтенціоналу [Чьорч, 1960, с. 55]. На відміну від Карнапа, Чьорч акцентує увагу на змістовності аспекту наявності *смыслу*, тобто на тому, що ідея даного поняття насправді є компонентом семіотики, а, отже, в більшій мірі стосується культури та життя соціуму, тобто має екстралінгвістичні компоненти. Щонайбільше ідея *смыслу* Чьорча повторює ідею Фреге.

Проаналізувавши критичні погляди в чотирьох наведених концепціях *смыслу*, зазначаємо, що тільки розгляд концепції Фреге *in toto* дозволяє саме цій ідеї продовжувати трансформуватися чи змінюватися в напрямку можливості застосування оригінальної концепції в розробках логік. Відзначимо, що наведені концепції демонструють вплив теми *смыслу*. З наведених концепцій робимо висновок про необхідність різнобічного полярного розгляду різних позицій авторів з даної теми, а, отже, у вивченні парадигмальних засад їхніх поглядів. Останні ж являють собою саме розробку парадигмальних понять, і, таким чином, процесом концептуалізації поняття стає процес відтворення окремих парадигмальних формувань.

Ми окреслили проблематику необхідності поглиблення дослідження *смыслу* і необхідність впровадження порівняннн концепцій різних авторів щодо поданої теми. Розгляд цієї проблеми дав можливість дійти висновку про увагу до використання екстралінгвістичних компонентів в аналізі поняття *смыслу*, а також розглянути важливість концепту *смыслу*, як такого, що має безпосередній зв'язок із визначенням парадигми. Різні підходи до проблеми концептуалізації утворюють низку питань, серед яких виокремлюємо питання *формалізації* та *репрезентації* [Концептуалізація..., 1990, с. 39]. Необхідність розгляду останніх зумовлена з'ясуванням наявності самого компонента *концептуалізації* в будь-якій теорії *смыслу*, а також розширенням її більш глибокого розуміння.

Формалізацією ми називаємо переклад однієї мови на іншу в такий спосіб, щоб результат перекладу відповідав більшій ефективності утвореної мови [Дамміт, 2001, с. 43]. Демонстрацією успішної формалізації може бути концепція *смыслу* Вітгенштайна, в якій критерієм *смыслу* виступає правильність побудови речення в спеціальній (формалізованій) мові. В подібному аналізі виявляється зваженість логіко-семантичного погляду відносно поданої проблематики.

Репрезентацією будемо називати свідоме відображення ментальних та фізичних об'єктів при формулюванні тих чи інших понять. З одного боку, репрезентації залежні від тих моделей, що можуть слугувати наочними прикладами нашого подальшого аналізу, а з іншого – низці інтерпретацій, зв'язок між якими може слугувати покращенню об'єктивності погляду на ту чи іншу онтологічну одиницю в метафізичній площині. Інакше кажучи, варіація синтаксичних та семантичних аспектів при розгляді деякої теорії є функціонально позитивним щодо об'єктивності репрезентації.

Отже, ми розглянули загальні і, разом із тим, ключові моменти, а саме – формалізацію та репрезентацію – за допомогою яких, на нашу думку, аналіз процесу концептуалізації понять логічної семантики, зокрема, поняття *смыслу* є найбільш об'єктивними. Таким чином, ми маємо змістовний огляд як метода розгляду проблематики так і його об'єкту.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Армстронг Д. Универсалии. Самоуверенное введение / пер. с англ. С. С. Неретиной. М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2011. 240 с.
- Витгенштейн Л. Дневники 1914-1916 / пер. с англ. И. С. Добронравов. М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2018. 400 с.
- Витгенштейн Л. Логико-философский трактат. М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2017. 288 с.
- Дамміт М. Логічні основи метафізики / пер. з англ. В. Навроцького. К.: IRIS, 2001. 360 с.
- Карнап Р. Значение и необходимость. Исследование по семантике и модальной логике / Пер. Н. В. Воробьева. М.: Издательство иностранной литературы, 1959. 384 с.
- Концептуализация и смысл. Новосибирск: Наука. 1990. 239 с.
- Куайн У. В. О. О том, что есть. С точки зрения логики: 9 логико-философских очерков. М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2010. С. 21-44.
- Павилёнис Р. Проблема смысла: современный логико-философский анализ языка. М.: Мысль, 1983. 286 с.
- Павлов С. Объединённая метатеория логической семантики: онтологическое обоснование и построение логики. М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2019. 176 с.
- Рассел Б. Введение в математическую философию. Избранные работы / пер. с англ. В. В. Целищева. М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2021. 264 с.
- Рассел Б. Об обозначении. Избранные труды. Новосибирск: Сиб. Унив. Изд-во, 2009. С. 13-44.
- Синиця А. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку. Л.: Літопис, 2014. 374 с.
- Синиця А. Сучасна аналітична філософія: від прагматики мови до концептуалізації свідомості. Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 448 с.
- Фреге Г. Логика и логическая семантика / пер. с нем. З. А. Кузичевой. М.: ЛЕНАНД, 2018. 512 с.
- Фреге Г. Логико-философские труды / пер. с нем. В. А. Суровцев. Новосибирск: Сиб. Унив. Изд-во, 2008. 284 с.
- Чёрч А. Введение в математическую логику. Том 1. М.: Издательство иностранной литературы, 1960. 488 с.
- Beyer C. Husserl and Frege on Sense. Essays on Husserl's Logic and Philosophy of Mathematics. Springer Verlag: In Stefania Centrone, 2017. PP. 13-22.
- Carlo P. Sense and Linguistic Meaning: A Solution to the Burge-Kripke Conflict. Paradigmi. Genoa.: Genoa University Press, 2013. PP. 75-89.

REFERENCES

- Armstrong, D. (2011). *Universals: An Opinionated Introduction*. (S. S. Neretina, Trans.). Moscow: Canon+ ROOI Rehabilitation. (Original work published 1978). (In Russian)
- Wittgenstein, L. (2018). *Diaries 1914-1916*. (Y. S. Dobronravov, Trans.). Moscow: Canon+ ROOI Rehabilitation. (In Russian).
- Wittgenstein, L. *Tractatus Logico-Philosophicus*. Moscow: Canon+ ROOI Rehabilitation. (Original work published 1921).
- Dummett, M. (2001). *Logical Foundation of Metaphysics*. (V. Navrocky, Trans.). Kyiv. IRIS. (In Ukrainian).
- Carnap, R. (1959). *Meaning and Necessity. Study in Semantics and Modal Logic*. (N. V. Vorobyova, Trans.). Moscow. Foreign literature edition. (Original work published 1936). (In Russian). Science ed. (1990). *Conceptualization and Sense*. Novosibirsk. (In Russian).
- Quine, W. V. O. (2010). On What There Is. *From a Logical Point of View: 9 Logical Articles*. (Vol. 1., pp. 21-44). Moscow. Canon+ ROOI Rehabilitation. (Original work published 1953). (In Russian)
- Pavilionis, R. (1983). *The Problem of Sense: Modern Logical-Philosophy Analysis of Languages*. Moscow. (In Russian).
- Pavlov, S. (2019). *United Metatheory of Logical Semantics: Ontological Foundations and Logical Development*. Moscow. Canon+ ROOI Rehabilitation. (In Russian).
- Russell, B. (2021). *Introduction to Mathematical Philosophy*. (V. V. Celyshev, Trans.). Moscow. Canon+ ROOI Rehabilitation. (Original work published 1919). (In Russian).

- Russell, B. (2009). *On Proposition*. Novosibirsk. Siberian University Press. (Original work published 1903). (In Russian).
- Synytsia, A. (2014). *Anthology of the Modern Analytic Philosophy, or The Bug Leaving A Box*. Lviv. (In Ukrainian).
- Synytsia, A. (2017). *Modern Analytic Philosophy: From Languages Pragmatics to Conceptualization of the Mind*. Lviv. (In Ukrainian).
- Frege, G. (2018). *Logic and Logical Semantics*. (Z. A. Kuzicheva, Trans.). (Original work published 1892). Moscow. LENAND. (In Russian).
- Frege, G. (2008). Thought: A Logical Inquiry. *Logical and Philosophy Works*. (V. A. Surovtsev, Trans.). (pp. 27-102). Novosibirsk. Siberian University Press. (In Russian).
- Church, A. (1960). *Introduction to Mathematical Logic*. (Vol. 1). Moscow. Foreign Literature Press. (Original work published 1947). (In Russian).
- Beyer, C. (2017). Husserl and Frege on Sense. *Essays on Husserl's Logic and Philosophy of Mathematics*. (Vol. 1., pp. 13-22). Springer Verlag. In Stefania Centrone (ed.).
- Carlo, P. (2013). Sense and Linguistic Meaning: A Solution to the Burge-Kripke Conflict. *Paradigmi* (Vol. 3., pp. 75-89). Genoa. Genoa University Press.